

KIRJA-ARVIOITA

JULKISEN HALLINNON, TALOUDEN JA TIETOTEKNIIKAN TULEVAISUUDEN-NÄKYMIÄ

Suomen talous ja hallinto vuonna 2000.

Taloudellis-hallinnollisen tiedekunnan 25-vuotisjuhlakirja. Acta Universitatis Tampensis ser A vol 287. 181 s. Tampereen yliopisto. Tampere 1990

Tampereen yliopiston taloudellis-hallinnollisen tiedekunnan tavoitteena on katsoa lähestyvää vuosituhatvuotisen vaihdetta omien tieteenalojensa tieteenharjoittajien silmin ja juhlakirjansa välityksellä. Tehtävä ei ole helppo tilanteessa jossa maailmalla tapahtuvat muutokset heijastuvat ennalta arvaamattomalla tavalla suomalaiseseen talouteen, hallintoon ja niiden niiden reunaehtoihin. Monessa artikkelissa viitataankin Euroopan yhdentymiskehityksen olettuihin vaikutuksiin. Kirjoittajat eivät ole ottaneet ennustajan roolia. Juhlakirja koostuu artikkeleista joissa tarkastellaan tämän päivän tietämyksen pohjalta erilaisia tulevaisuuden mahdollisuuksia.

Kirjan rakenne noudattaa tiedekunnan laitosjakoa. Eri laitosten edustajat kirjoittavat yksin tai yhdessä omasta keskeisestä tai kiinnostavasta aiheestaan. Kirjan lopussa on yleispiirteittäinen kuvaus tiedekunnasta ja sen kahdeksasta laitoksesta. Vuonna 1965 perustetun taloudellis-hallinnollisen tiedekunnan tavoitteeksi oli asetettu opiskelijoiden kasvattaminen realisen talouden ja hallinnon tunteeseen sekä heidän valmentamisensa erilaisten organisaatioiden piirissä tapahtuviin ratkaisuihin. Tiedekunnassa on mm. Suomen ja Pohjoismaiden ensimmäinen julkishallinnon oppituoli, Suomen ainoa aluetieteen oppituoli, ja se on ainoa yliopisto jossa kunnallispolitiikkaa opetetaan itsenäisenä oppiaineena. Työelämän vaatimusten ja tieteen yhteensovittamisen ongelmat ovat epäilemättä tuttuja muillakin kuin tietojenkäsittelyopin laitoksella.

Kun tiedekunnassa annetaan tänä päivänä opetusta 23 eri alueella niistä pääaineita on 13 — sisältyy siellä harjoitettavaan tutkimukseenkin useita eri alueita. Kirjan 26 artikkelista eri lukijoita kiinnostavat varmasti eri aiheet, joista pömin seuraavaan muutamia.

»Monessa mielessä hallinto on yhteiskunnallisesti konservatiivinen voima», toteaa Juha Vartola artikkelissaan »Miten meitä vuonna 2000 hallitaan?». Oppiesimerkinä hän mainitsee noin sata vuotta keskusteluissa olleen maakuntatasehallinnon. Euroopan yhdentymiskehityksen myötä se on tullut jälleen ajankohtaiseksi. Onneksi ihmisen elämässä on muutakin tärkeää kuin julkinen hallinto, toteaa Vartola. Julkisen hallinnon roolin voi arvioida väistyvän modernissa yhteiskunnassa. Ja toisaalta — mahdolliset ympäristökatastrofit voivat myös nostaa esille julkisen hallinnon vähemmän tunnetun puolen, fyysisen väkivallan monopolin.

Verouudistus, verotuksen ns. keveneminen ja tähän liittyvän päätöksenteon perustelut ovat mielenkiintoinen ja monisyinen alue. Jouko Ylä-Lieden pohjan artikkeli »Tävitsemmeko erillisen osakeyhtiöveron?» johdattaa lukijaa ymmärtämään verotuksen ja erityisesti yhtiöverotuksen uudistamisen teoreettisia ja todellisia ratkaisuja. »Pettävätkö verouudistajat kansaa, poliitikkoja vai itseään» kysyy kirjoittaja. Artikkelin tekee mielenkiintoiseksi sekin, että lähdeviitteet ovat yhtä kiinnostavia kuin itse teksti.

Aluetieteen laitoksen kirjoittajat tarkastelevat tulevaisuutta kolmesta eri näkökulmasta. Seppo Siirilä käsittelee jälkiteollisen yhteiskunnan kaupunkikehitystä ja Lauri Hautamäki arvioi maaseudun nykytilaa ja tulevaisuuden näkymiä. Olli Kultalahden artikkeli »Euroopan yhdentymisen vaikutuksia Suomen aluekehitykseen» antaa välineitä pohtia niitä monia kysymyksiä joita kirjan muiden kirjoittajien Eurooppa-viitaukset herättävät.

Tulevaisuutta on todella vaikea arvioida, ellei liitä sitä menneeseen kehitykseen. Tieteellisesti on arveluttavaakin irroittaa joku asia tai ilmiö historiallisista konteksteistaan. Samalla kirjoittaminen vaikeutuu, kun oletetulle lukijakunnalle yritetään tarjoilla pähkinänkuoressa alan keskeinen viimeaikainen kehitys. Tulevaisuuden suuntavivojen pohdintaan viritty-

neelle lukijalle ehkä riittäisi terävä ja lyhyehkö historian arviointi. Toisaalta — annos ennestään tunteuttoman aiheen historiaa on näin mukavasti ja helposti saatavilla jos sitä sattuu tarvitsemaan — ja jos sitä tulee etsineeksi kirjasta jonka otsikko viittaa lähikehitykseen. Toki kirjassa on monia onnistuneita analysointeja, esimerkkinä vaikkapa Seppo Laakson artikkeli oikeudellisen sääntelyn ja päätöksenteon kehitystendensseistä.

Useilla alueilla, myös tieteen tekemisessä pätee sama, minkä Salme Näsi toteaa artikkelinsa päätöksellä: »On aika tarkistaa perinteisten ratkaisujen soveltuvuus ja riittävyys: ajatella asioita uudella tavalla ja uuden ajan ympäristön ehdoin.» Uudenlaisen ajattelun valmiuksia korostavat myös Veikko Rantala, Erkki Liski ja Pentti Huuh-tanen. Tulevaisuudessa tiedon hankinta ja soveltaminen edellyttävät yhä enemmän kykyä tuottaa ja tulkita käsitteellistä ja formaalista tekstiä. Kirjoittajat arvioivat, että 2000-luvulla todellisuutta jäsennetään yhä abstraktimmin. Tämä asettaa haasteita niin koulutukselle kuin perustutkimuksellekin.

Raikkaan poikkeuksen kirjan artikkelirakenteesta muodostavat tietojenkäsittelyopin laitoksen tekstit. Laitoksen henkilökunta esittelee osaamisen aluettaan ot-sikolla »Tietotekninen kehitys jatkuu». Esitys koostuu 15 tietotekniikan eri alueelle sijoittuvasta artikkelista. Kirjoittajat kertovat tiiviisti mm. ATK-alan paremmista laiteista ja ohjelmista, uuden tekniikan hyödyntämisestä ja tekoälytekniikoista. Lukija saa tietoa multimediaa, hyperteksteistä ja tietokonevirusten toimintalogiikasta. Artikkelikooste päättyy hyvin käytäjäläheisesti käsittelemään tietotekniikan käytön ole-tuttuja ja todellisia ongelmia. Kirjan viimeinen artikkeli, Pertti Järvisen pohdinta kansalaisen asemasta tietotekniikan kehityksessä sisältää sen, mikä kaikista muista rakenteista, prosesseista ja abstraktioista käsittelevistä ansiokkaista kirjoituksista puuttuu; ihmisen näkökulman.

Kirjoittajien esiintyminen pelkäästään nimillä panee lukemaan tekstejä sinänsä, ilman titteleiden tai oppiarvojen ohjeistuksia. Oppiarvojen poisjättäminen ei häiritse, olipa se vahinko tai harkittu teko. Toisaalta ei voi välttyä taas kerran kysymykseltä, kenelle hyvin taitettu ja ulkoasultaan kaunis juhlakir-

ja on tarkoitettu ja ketkä sitä lopulta lukevat? Samoin lukija jää miettimään, miksi tässäkin esipuheessa ilmoitetaan kunkin kirjoittajan vastaavan itse teksissä esitetyistä asioista ja todetaan, että ne eivät

muodosta julkaisevan organisaation virallista kantaa. Voisiko Tampereen yliopistolla, taloudellis-hallinnollisella tiedekunnalla tai yksittäisellä laitoksella olla ns. virallinen ennuste tulevaisuuden tapahtu-

miin? Kirjasta ei löydy mitään niin poikkeuksellista tai radikaalia, josta tieteen tyyssijan voisi kuvitella sanoutuvan irti,

Vuokko Niiranen